

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રવિકાંત એસ. પાટીલ

વિરુદ્ધ

સર્વભૌમા એસ. બાગલી

નવેમ્બર 14, 2006

[મુખ્ય ન્યાયાધીશ વાય. કે. સભરવાલ, ન્યાયમૂર્તિ સી. કે. ઠાકર અને આર. વી.

રવીન્દ્રન]

લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951:

પેટા કલમ 8 (1) (એ) અને 8 (3)-અપાત્રતા-નામાંકન દાખલ કરવાની તારીખ પહેલાં, નામાંકન અને ચૂંટણીની તારીખો પર આપવામાં આવેલી

દોષિતતાની સ્થિતિ, હાઈકોર્ટના દોષિત ઠેરવવાના આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉમેદવારને ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવ્યો ન હતો-દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, 1973-કલમ 389 (1) કલમ 374-દંડ સંહિતા, 1860-પેટા કલમ 366 અને ભારતનું બંધારણ, 1950-કલમ 191 સાથે વાંચવામાં આવે છે.

રામ નારંગ વિરુદ્ધ રમેશ નારંગ અને અન્યો, [1995-12 એસ. સી. સી. 513, તેના પર આધાર રાખે છે.

બી. આર. કપૂર વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય, [2001] 7 એસ. સી. સી. 331, લાગુ પડતું નથી.

તમિલનાડુ રાજ્ય વિરુદ્ધ એ. જગનાથન, [1996] 5 એસ. સી. સી. 329, વિશિષ્ટ.

કે. સી. સરીન વિરુદ્ધ સી. બી. આઈ., ચંદીગઢ, [2001] 6 એસ. સી. સી. 584; મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિરુદ્ધ ગજાનન અને અન્ય, [2003] 12 એસ. સી. સી. 432; કે પ્રભાકરન વિરુદ્ધ પી. જયરાજન, [2005] 1 એસ. સી. સી.

754; અને ભારત સંઘ વિરુદ્ધ અતર સિંહ, (2003) 12 સેક્ટર 434, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

મન્ની લાલ વિરુદ્ધ પરમઈ લાલ, (1970) 2 એસ. સી. સી. 462 અને વિદ્યા ચરણ શુક્લા વિરુદ્ધ પુરુષોત્તમ લાલ કૌશિક, (1981) 2 એસ. સી. સી. 84, પહેલેથી જ નકારી કાઢવામાં આવ્યા હતા.

સિવિલ એપેલ તે જ્યુરિસડીક્શન:2005 ની સિવિલ અપીલ નંબર 5034.

બેંગ્લોર ખાતેની કામટક હાઈકોર્ટના ચૂંટણી અરજી નંબર 4/2004 ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે હરીશ એન. સાલ્વે, બસવ પ્રભુ એસ. પાટીલ, સુશીલ કરંજકર, વી. એન. રઘુપતિ અને બી. સુબ્રમણ્ય પ્રસાદ.

શાંતા કે. આર. મહાલે, રાજેશ મહાલે, સી. બી. ગુરુરાજ અને ગિરિશા વાય. એલ., અરજદારો માટે.

કોર્ટનો નીચેનો આદેશ આમના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો:

આદેશ

લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 (ટૂંકમાં, અધિનિયમ) ની કલમ 116 એ હેઠળ આ અપીલ ચૂંટાયેલા ઉમેદવાર દ્વારા પસંદ કરવામાં આવી છે. હકીકતો ટૂંકી અને ઓછી છે. અપીલકર્તા કર્ણાટક વિધાનસભાના ચૂંટાયેલા સભ્ય હતા જે સભાનું ફેબ્રુઆરી 2004 માં વિસર્જન કરવામાં આવ્યું હતું. 28 મી જુલાઈ 2000 ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, અપીલકર્તાને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને સોલાપુરના છઠ્ઠા વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા એસસી નંબર 203/1999 માં સાત વર્ષની જેલની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ તરત જ, અપીલકર્તા દ્વારા દોષિત ઠેરવવા અને સજાના આદેશને પડકારતી 2000 ની ફોજદારી અપીલ નંબર 658 પસંદ કરવામાં આવી હતી. અપીલ પેન્ડિંગ રાખીને બોમ્બે હાઈકોર્ટે સજાના અમલ પર સ્ટે આપ્યો હતો.

(2) કર્ણાટક વિધાનસભાની નવી ચૂંટણીઓ જાહેર કરવામાં આવી હતી. જાહેર કરાયેલો ચૂંટણી કાર્યક્રમ નીચે મુજબ હતો:

ઉમેદવારી પત્ર ભરવાની છેલ્લી તારીખ:31.03.2004

નામાંકનની ચકાસણીની તારીખ:02.04.2004

ઉપાડની છેલ્લી તારીખ:05.04.2004

મતદાનની તારીખ:20.04.2004

પરિણામ જાહેર કરવાની તારીખ:13.05.2004

અપીલકર્તાએ 28 મી જુલાઈ, 2000 ના રોજ દોષિત ઠેરવવાના આદેશ પર રોક લગાવવા માટે બાકી રહેલી અપીલમાં અરજી દાખલ કરી હતી, જેથી તે ચૂંટણી લડી શકે.બોમ્બે હાઈકોર્ટે 26 મી માર્ચ, 2004 ના રોજ આપેલા આદેશ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી અરજી પર સ્ટે મૂક્યો હતો.ત્યારબાદ, અપીલકર્તાએ 29 મી માર્ચ 2004 ના રોજ પોતાનું નામાંકન દાખલ કર્યું હતું.પ્રતિવાદીએ અપીલકર્તાની ઉમેદવારી સ્વીકારવા સામે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો અને દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તાને કાયદાની કલમ 8 (1) અને (3) હેઠળ ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિવાદી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા ઉપરોક્ત વાંધાને રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો.અપીલકર્તાને 13 મી મે 2004 ના રોજ ચૂંટાયેલા જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.

(3) અપીલકર્તાની ચૂંટણીને પ્રતિવાદી દ્વારા કર્ણાટક હાઈકોર્ટ સમક્ષ આ આધાર પર પડકારવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તા ચૂંટણી લડવા માટે લાયક નથી. ચૂંટણી અરજીમાં, પ્રતિવાદી દ્વારા સ્થાપિત કેસ એ હતો કે નામાંકન દાખલ કરવાની તારીખે અને પરિણામો જાહેર થવાની તારીખે, ચૂંટાયેલા ઉમેદવારને કાયદાની કલમ 8 (1) (3) (4) ને ધ્યાનમાં રાખીને વિધાનસભાના સભ્ય તરીકે પસંદ કરવા માટે ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે તેને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ 366 અને 376 હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને બે વર્ષથી વધુ કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી.

(4) ચૂંટણી અરજીની પેન્ડન્સી દરમિયાન, દોષિત ઠેરવવા સામે અપીલકર્તાની અપીલને બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા 10 સપ્ટેમ્બર, 2004 ના ચુકાદા દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને તેને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

(5) અપીલ હેઠળના ચુકાદા દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલત, કે. પ્રભાકરન વિરુદ્ધ પી. જયરાજન, [2005] 1 SCC 754 માં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખીને, એવા નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે અપીલકર્તાને ચૂંટણી લડવા માટે ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવ્યો હતો, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે નામાંકનની તારીખે, અપીલકર્તા સામે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો જેને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો ન હતો. ઉચ્ચ અદાલતે અભિપ્રાય આપ્યો છે કે

નિર્ણાયક તારીખો ચૂંટણીની તારીખ અને નામાંકનની તપાસની તારીખ છે, ચૂંટણી અરજીમાં અથવા તેની વિરુદ્ધ અપીલમાં ચુકાદાની તારીખ નહીં.તદનુસાર, ચૂંટણી અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે ઇન્ડિયન વિધાનસભા મતવિસ્તારમાં અપીલકર્તાની ચૂંટણી અને પરિણામની ઘોષણા રદબાતલ હતી.

(6) ભારતના બંધારણની કલમ 191, જો કોઈ વ્યક્તિ સંસદ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા કોઈપણ કાયદા દ્વારા અથવા તે હેઠળ ગેરલાયક ઠરે છે, તો તે રાજ્યની વિધાનસભાના સભ્ય તરીકે પસંદ થવા માટે અને હોવા માટે ગેરલાયક ઠેરવવાની જોગવાઈ કરે છે.લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 એ બંધારણની કલમ 191 (1) (ઈ) દ્વારા વિચારવામાં આવેલો કાયદો છે.કાયદાની કલમ 7 (બી) "ગેરલાયક" અભિવ્યક્તિને નીચે પ્રમાણે વ્યાખ્યાયિત કરે છે:

"ગેરલાયક ઠેરવવાનો અર્થ થાય છે સંસદના કોઈ પણ ગૃહ અથવા રાજ્યની વિધાનસભા અથવા વિધાન પરિષદના સભ્ય તરીકે પસંદ થવા માટે અને તેના સભ્ય બનવા માટે ગેરલાયક ઠેરવવું".

કાયદાની કલમ 8 ચોક્કસ ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવે તો ગેરલાયક ઠેરવવાની જોગવાઈ કરે છે.કલમ 8 (1), અન્ય બાબતોની સાથે,

એવી જોગવાઈ કરે છે કે કલમ (એ) થી (એન) હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી વ્યક્તિને ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવશે, જ્યાં અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિને આવી દોષિત ઠેરવવાની તારીખથી કેદની સજા ફટકારવામાં આવે છે અને તેની મુક્તિ પછી છ વર્ષના વધુ સમયગાળા માટે ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવશે.કલમ 376 (1) અથવા (2) હેઠળ સજા પામતો ગુનો કલમ 8 ની પેટા-કલમ (1) ની કલમ (એ) માં ગણેલા ગુનાઓમાંથી એક છે.કલમ 8 ની પેટા-કલમ (3) એવી જોગવાઈ કરે છે કે કોઈ પણ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી અને ઓછામાં ઓછી બે વર્ષની કેદની સજા પામેલી વ્યક્તિને આવી સજાની તારીખથી ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવશે અને તેની મુક્તિ પછી છ વર્ષના વધુ સમયગાળા માટે ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવશે.જો આ કાયદા હેઠળ કોઈ વ્યક્તિની ઉમેદવારી અયોગ્ય રીતે સ્વીકારવામાં આવે છે, તો તે જાહેરાતની માંગ કરવા માટેનો આધાર છે કે આવા ગેરલાયક ઉમેદવારની ચૂંટણી રદબાતલ છે.ઉમેદવારીની ચકાસણી માટે નક્કી કરવામાં આવેલી તારીખના સંદર્ભમાં લાયકાત અથવા ગેરલાયકાત નક્કી કરવાની હોય છે.નામાંકનની તપાસની તારીખે અપાત્રતાને દૂર કરવા માટે અનુગામી નિર્દોષતા સુસંગત નથી.

(7) પ્રભાકરણના કેસમાં (ઉપરોક્ત) બંધારણીય ખંડપીઠે તપાસેલા પ્રશ્નોમાંથી એક નીચે મુજબ હતો:

"શું ચૂંટણીની તારીખ પછીની તારીખનો અપીલનો ચુકાદો અને ઉમેદવારને દોષિત ઠેરવવા અને તેના પર પસાર કરવામાં આવેલી કેદની સજાની અસર પાછળની તારીખથી ગેરલાયકાતને નાબૂદ કરવાની અસર કરશે જો કોઈ વ્યક્તિ તેના કોઈ પણ ગુનાના દોષિત ઠેરવ્યા પછી પરિણામે અને 2 વર્ષથી ઓછી કેદની સજા પામેલી વ્યક્તિને નામાંકન દાખલ કરવા અને નામાંકન અને ચૂંટણીની તારીખો પર ચૂંટણી લડવા માટે ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવી હોય?

જેમ કે ઉપરોક્ત પ્રશ્નની રચના પોતે જ દર્શાવે છે કે અયોગ્યતાની ખાતરી કરવા માટેની સંબંધિત તારીખ નામાંકન અને ચૂંટણીની તારીખ છે.બંધારણીય ખંડપીઠે ઉપરોક્ત પ્રશ્નનો જવાબ આપતા જણાવ્યું છે કે કાયદાની કલમ 100 ની પેટા-કલમ (1) ની કલમ (એ) હેઠળ, ઉચ્ચ અદાલતને એ નક્કી કરવા માટે કહેવામાં આવે છે કે ચૂંટણીની તારીખે પરત ફરેલા ઉમેદવાર લાયક ન હતા કે બેઠક ભરવા માટે પસંદ થવા માટે ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને જો જવાબ હકારાત્મક હોય, તો ઉચ્ચ અદાલત પરત ફરેલા ઉમેદવારની ચૂંટણી રદબાતલ જાહેર કરવા માટે ફરજિયાત છે.વધુમાં એવું માનવામાં આવે છે કે કેન્દ્રબિંદુ કે જેના સંદર્ભમાં ગેરલાયકાતનો પ્રશ્ન નક્કી કરવામાં આવશે તે ચૂંટણીની તારીખ છે.બંધારણીય ખંડપીઠે મંત્રી લાલ વિરુદ્ધ પરમઈ લાલ, [1970] 2 એસ. સી. સી. 462, અને વિદ્યા ચરણ શુક્લા વિરુદ્ધ પુરુષોત્તમ

લાલ કૌશિક, [1981] 2 એસ. સી. સી. 84 ના કેસોના નિર્ણયોને નકારી કાઢ્યા હતા, જેમાં એવો મત વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો કે ચૂંટણી અરજીમાં ચુકાદો સંભળાવવા માટે હાઈકોર્ટ દ્વારા ગેરલાયકતાના પ્રશ્ન પર અભિપ્રાયની રચના કરવી પડશે અને નામાંકન અને ચૂંટણી પછી નિર્દોષ જાહેર કરવાથી નામાંકનની તપાસના સમયે પણ ગેરલાયકતાને અસ્તિત્વમાં રાખવાની પૂર્વલક્ષી અસર પડશે. બંધારણીય ખંડપીઠે અવલોકન કર્યું હતું કે ઉમેદવારની લાયકાત અથવા ગેરલાયકતાના પ્રશ્ન પર રિટર્નિંગ ઓફિસરના નિર્ણયની શુદ્ધતા અથવા અન્યથા, તપાસની તારીખ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા ચુકાદાની જાહેરાતની તારીખ વચ્ચે બનેલી કોઈપણ ઘટના દ્વારા નક્કી કરી શકાતી નથી. જ્યાં સુધી ચૂંટણીના કાયદાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી નિર્દોષ જાહેર કરવાની તારીખ નામાંકનની તપાસની તારીખ સાથે સંબંધિત હશે તે દ્રષ્ટિકોણને સ્વીકારવામાં અનિશ્ચિતતા, વિસંગતતા, મૂંઝવણ અથવા વ્યવહારુ મુશ્કેલીઓ બંધારણીય બેન્ચ દ્વારા તપાસવામાં આવી હતી અને તે આ રીતે નક્કી કરવામાં આવી હતી:

"કાયદાની સાચી સ્થિતિ એ છે કે કલમ 36 (2) (એ) હેઠળ નામાંકનની તપાસની તારીખે આર. પી. એ. ની કલમ 8 ની પેટા-કલમ (3) ના અર્થમાં ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવેલી વ્યક્તિની નિમણૂક અમાન્ય તરીકે નકારી કાઢવામાં આવશે અને રિટર્નિંગ ઓફિસરના આવા નિર્ણયને ગેરકાયદેસર અથવા અવગણવામાં આવી શકે નહીં કારણ કે દોષિત

ઠેરવવામાં આવ્યો છે અથવા તો તેમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે જેથી તે ફોજદારી અપીલ અથવા પુનરાવર્તનમાં અનુગામી તારીખના નિર્ણય પર આર. પી. અધિનિયમની કલમ 8 (3) ની મર્યાદાની બહાર જાય છે.

(8) જો કે, વર્તમાન કેસમાં, ચૂંટણી લડવા માટે લાયક હોવાનું અપીલકર્તાનું વલણ પછીના નિર્દોષ જાહેર થવાના આધારે અથવા સજાના અમલ પર રોક લગાવવાના આધારે ન હતું, પરંતુ દોષિત ઠેરવવાના સ્ટે પર આધારિત હતું.તે સ્પષ્ટ છે કે નામાંકન દાખલ કરવાની છેલ્લી તારીખ પહેલાં, અપીલકર્તાએ 2000 ની તેની બાકી ફોજદારી અપીલ નંબર 658 માં એક અરજી (2004 ની ફોજદારી અરજી નંબર 487) દાખલ કરી હતી, જેમાં વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે તેની દોષિતતાને અપીલ બાકી રહે ત્યાં સુધી અટકાવી દેવામાં આવે કારણ કે તેણે આગામી ચૂંટણી લડવી પડી હતી, અને જો તેની દોષિતતા પર રોક ન લગાવવામાં આવે, તો તે ચૂંટણી લડી શકશે નહીં, જેના પરિણામે તે ચૂંટણી લડવાના તેના અધિકારથી વંચિત થઈ જશે.બોમ્બે હાઈકોર્ટે 26 મી માર્ચ, 2004 ના આદેશ દ્વારા, કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, અન્ય બાબતોની સાથે સાથે પીડિત છોકરી અને આરોપી-અપીલકર્તા વચ્ચે સ્વૈચ્છિક લગ્ન હોવાની નોંધ લીધી હતી, અને તે અરજી નક્કી કરવાના હેતુથી અન્ય સંબંધિત તથ્યોએ અપીલકર્તાને દોષિત ઠેરવવાના આદેશને મંજૂરી આપી હતી, સજાના અમલ પર રોક લગાવવાના આદેશ ઉપરાંત, જે અપીલકર્તાએ દોષિત

ઠેરવવા માટે અરજી દાખલ કરી ત્યારે પહેલેથી જ અમલમાં હતો.આ સંજોગોમાં, કાયદાની કલમ 8 હેઠળ અપાતી ગેરલાયકાતને ધ્યાનમાં રાખીને, નોમિનેશન પહેલાં પણ દોષિત ઠેરવવાની અસર અંગે પ્રશ્ન છે.

(9) ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ 374 (ટૂંકમાં, સંહિતા) સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા સુનાવણી માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા અપીલ દાખલ કરવાના ઉપાયની જોગવાઈ કરે છે.સંહિતાની કલમ 389, અન્ય બાબતોની સાથે, એવી જોગવાઈ કરે છે કે દોષિત વ્યક્તિની કોઈપણ અપીલ બાકી રહે ત્યાં સુધી, અપીલ અદાલત, તેના દ્વારા લેખિતમાં નોંધાયેલા કારણોસર, આદેશ આપી શકે છે કે સજા અથવા આદેશનો અમલ સ્થગિત કરવામાં આવે અને જો તે કેદમાં હોય, તો તેને જામીન પર અથવા તેના પોતાના બોન્ડ પર મુક્ત કરવામાં આવે.

(10) કાયદામાં આવા સ્ટે માટે ચોક્કસ જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં દોષિત ઠેરવવાના આદેશ પર રોક લગાવી શકાય કે કેમ તે પ્રશ્ન, રામ નારંગ વિરુદ્ધ રમેશ નારજસ્ટિસ અન્યો, [1995] 2 એસ. સી. સી. 513 ના કેસમાં આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે આવ્યો હતો. ન્યાયી. ઉપરોક્ત કેસમાં, હાઈકોર્ટ દ્વારા અપીલ સ્વીકારતી વખતે પસાર કરવામાં આવેલો આદેશ, જે સંહિતાની કલમ 389 (1) હેઠળનો એક હોવાનું કહેતો હતો, તે નીચેની અસરથી હતો:—

"10, 000 ના વ્યક્તિગત બોન્ડ અને તે જ રકમની જામીનગીરી સાથે ટ્રાયલ જજના સંતોષ માટે આરોપીને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે.વિવાદિત આદેશની કામગીરી પર રોક રહેશે ".

તે કેસમાં જે પ્રશ્નોની તપાસ કરવામાં આવી હતી તેમાંથી એક એ હતો કે શું સંહિતાની કલમ 389 (1) હેઠળની શક્તિનો ઉપયોગ દોષિત ઠેરવવા માટે કરી શકાય છે.આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ પોતે જ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા હેઠળ અમલમાં મૂકવા માટે સક્ષમ નથી, પરંતુ અમુક પરિસ્થિતિઓમાં, દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ મર્યાદિત અર્થમાં અમલપાત્ર બની શકે છે, કારણ કે તે અન્ય કાયદાઓ હેઠળ કેટલીક ગેરલાયકાતમાં પરિણમી શકે છે; અને આવા કિસ્સાઓમાં, દોષિત ઠેરવવા માટે પણ સંહિતાની કલમ 389 (1) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી છે.અમે આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા આવા નિષ્કર્ષ માટેના તર્કને નીચે કાઢીએ છીએ:

"તે આપણને એ પ્રશ્ન પર લઈ જાય છે કે શું સંહિતાની કલમ 389 (1) નો અવકાશ અપીલને સાંભળતી અદાલતને દોષિત ઠેરવવાના આદેશના અમલ પર રોક લગાવવાની સત્તા આપવા સુધી વિસ્તરે છે.અગાઉ

જણાવ્યા મુજબ, જો દોષિત ઠેરવવાના આદેશનું પરિણામ કંપની અધિનિયમની કલમ 267 માં ઉલ્લેખિત પ્રકારની કેટલીક ગેરલાયકાતમાં પરિણમે છે, તો અમને કોઈ કારણ દેખાતું નથી કે આપણે કાયદાની કલમ 389 (1) નો સંકુચિત અર્થ કેમ આપવો જોઈએ જેથી અદાલતને યોગ્ય કેસમાં તે અસરનો આદેશ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવે. કલમ 374 હેઠળની અપીલ અનિવાર્યપણે દોષિત ઠેરવવાના આદેશની વિરુદ્ધ છે કારણ કે સજાનો આદેશ માત્ર તેના પરિણામે છે; જો કે સજાના આદેશને સ્વતંત્ર રીતે પડકારવામાં આવી શકે છે જો તે સ્થાપિત અપરાધ માટે કઠોર અને અપ્રમાણસર હોય. તેથી, જ્યારે સંહિતાની કલમ 374 હેઠળ અપીલ કરવામાં આવે છે ત્યારે અપીલ દોષિત ઠેરવવા અને સજા બંનેની વિરુદ્ધ હોય છે અને તેથી, અમે સંહિતાની કલમ 389 (1) પર સંકુચિત અર્થઘટન કરવાનું કોઈ કારણ જોતા નથી કે તેને દોષિત ઠેરવવાના આદેશ સુધી લંબાવવું નહીં, જો કે તાત્કાલિક કેસમાં તે મુદ્દો પૃષ્ઠભૂમિમાં પાછો ફરે છે કારણ કે જો સંહિતાની કલમ 389 (1) માં સત્તા ન મળી હોય તો ઉચ્ચ અદાલતો સંહિતાની કલમ 482 હેઠળ અંતર્ગત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

જો કે, આ અદાલતે સ્પષ્ટતા કરી હતી કે દોષિત ઠેરવવા પર રોક લગાવવા માંગતી વ્યક્તિએ અપીલ કોર્ટનું ધ્યાન ખાસ કરીને જો દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે

તો જે પરિણામો આવી શકે છે તેના તરફ દોરવું જોઈએ; અને જ્યાં સુધી દોષિત ઠેરવવામાં આવે તે ચોક્કસ પરિણામો તરફ કોઈનું ધ્યાન ન જાય ત્યાં સુધી, દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી વ્યક્તિ દોષિત ઠેરવવા પર રોક લગાવવાનો આદેશ મેળવી શકતી નથી. હકીકતમાં, જો આવા ચોક્કસ પરિણામોને તેના ધ્યાનમાં લાવવામાં ન આવે, તો અદાલત માત્ર સજાના અમલને સ્થગિત કરવાને બદલે, દોષિત ઠેરવવા પર સ્ટે આપવાની અથવા દોષિત ઠેરવવા માટે સંબંધિત કારણો આપવાની અપેક્ષા રાખી શકાતી નથી. તે કિસ્સામાં, તે તથ્યો પર જાણવા મળ્યું હતું કે તેમાં અપીલકર્તાએ કંપની અધિનિયમની કલમ 267 હેઠળ તેની ગેરલાયકાતનો ઉલ્લેખ કર્યો ન હતો, જો તેની દોષિતતાને રોકવામાં ન આવી હોય. તેથી, આ અદાલતે એવું તારણ કાઢવાનો ઇનકાર કર્યો હતો કે ઉચ્ચ અદાલતે આ મામલાના આ ચોક્કસ પાસા પર પોતાનું મન લગાવ્યું હતું અને ત્યારબાદ દોષિત ઠેરવવા અથવા વિવાદિત ચુકાદાના અમલ પર સ્ટે આપ્યો હતો. પરિણામે, સ્ટેના આદેશને દોષિત ઠેરવવાના સ્ટે તરીકે જોવામાં આવ્યો ન હતો.

(11) તે સ્પષ્ટ કરવા પાત્ર છે કે દોષિત ઠેરવવા પર રોક લગાવવાનો આદેશ એ નિયમ નથી પરંતુ કેસની હકીકતોના આધારે દુર્લભ કિસ્સાઓમાં તેનો ઉપયોગ કરવો તે એક અપવાદ છે. જ્યાં સજાના અમલ પર રોક મૂકવામાં આવે છે, ત્યાં દોષિત ઠેરવવાનું ચાલુ રહે છે. પરંતુ જ્યાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે ત્યાં

જ તેની અસર એ થાય છે કે દોષિત ઠેરવવાની તારીખથી તે અમલમાં રહેશે નહીં.સ્ટેનો આદેશ, અલબત્ત, દોષિત ઠરાવને અસ્તિત્વમાં નથી, પરંતુ માત્ર બિન-કાર્યકારી બનાવે છે.તે ગમે તે હોય.જ્યાં સુધી વર્તમાન કેસની વાત છે, ત્યાં સુધી એક અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં ખાસ કરીને દોષિત ઠેરવવાના આદેશ પર રોક લગાવવાની માંગ કરવામાં આવી હતી, જેમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે જો દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે તો પરિણામ એટલે કે અપીલકર્તાને ચૂંટણી લડવા માટે ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવશે.ઉચ્ચ અદાલતે વિશેષ કારણ પર વિચાર કર્યા પછી દોષિત ઠેરવવાના આદેશને મંજૂરી આપી હતી.સજાના અમલના સ્ટેથી વિપરીત દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે, તેથી પ્રતિવાદીની દલીલ સ્વીકારવી શક્ય નથી કે દોષિત ઠેરવ્યા પછી પણ દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી ગેરલાયકાત ચાલુ રહે છે.

(12) હવે આપણે પક્ષકારો દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા આ અદાલતના અન્ય કેટલાક નિર્ણયોનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ.

(12.1) બી. આર. કપૂર વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય, [2001] 7 એસ. સી. સી. 211 ના નિર્ણયનો કોઈ ઉપયોગ થશે નહીં કારણ કે તે દોષિત ઠેરવવાના નિર્ણય પર રોક લગાવવાનો કેસ ન હતો.તે કિસ્સામાં, સંહિતાની કલમ 389 હેઠળ માત્ર સજાને સ્થગિત કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો

હતો.હકીકતમાં, ફોજદારી કેસોમાં ચુકાદાના અમલ પર રોક લગાવવાની અરજીઓ હાઈકોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

(12.2.) તમિલનાડુ રાજ્ય વિરુદ્ધ એ. જગનાથન, [1996] 5 એસ. સી. સી. 329 માં, રાજ્યએ ઉચ્ચ ન્યાયાલયના આદેશને પડકાર્યો હતો, જેણે રામ નારંગ (ઉપરોક્ત) પર આધાર રાખીને દોષિત ઠેરવવાની સાથે સજાને પણ સ્થગિત કરી દીધી હતી.આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે રામ નારંગ (ઉપરોક્ત) માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંત એ હતો કે દોષિત ઠેરવવા અને સજા બંનેને ત્યારે જ સસ્પેન્ડ કરી શકાય છે જ્યારે દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનની મંજૂરી ન મળવાથી નુકસાન થશે જે આખરે અપીલ/પુનરાવર્તનની મંજૂરી આપવામાં આવે તો પૂર્વવત્ કરી શકાતું નથી.હકીકતો પર, એવું જાણવા મળ્યું હતું કે જો દોષિત ઠેરવવાની મંજૂરી આપવામાં ન આવી હોય, તો પણ દોષિત વ્યક્તિને કોઈ પૂર્વગ્રહ કરવામાં આવશે નહીં, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે જ્યારે દોષિત ઠેરવવા અને સજા સામેના સુધારાઓને આખરે મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, ત્યારે તેમાં પ્રતિવાદીઓને સ્ટાઈપેન્ડ વગેરેની ચુકવણીના સંદર્ભમાં જો કોઈ નુકસાન થયું હોય તો તેને સારી રીતે પુનર્જીવિત કરી શકાય છે અને તેમને સારું કરી શકાય છે.આ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે જો દોષિત વ્યક્તિને સહેજ નુકસાન પહોંચાડતી આવી તુરં જ બાબતોને ધ્યાનમાં લેવી હોય, તો દરેક દોષિતતાને અપીલ અથવા પુનરાવર્તન બાકી રહે ત્યાં સુધી સ્થગિત કરવી પડશે.વધુમાં

નોંધવામાં આવ્યું હતું કે ઉચ્ચ અદાલતે પ્રતિવાદીઓના નૈતિક આચરણને ધ્યાનમાં લીધું ન હતું કારણ કે પ્રતિવાદી જગનાથન જે પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર હતા તેમને આઈ. પી. સી. ની કલમ 392, 218 અને 466 હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે અન્ય પ્રતિવાદીઓ કે જેઓ જાહેર સેવકો પણ હતા તેમને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની જોગવાઈ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. તે સંજોગોમાં, દોષિત ઠેરવવાના નિર્ણયને સ્થગિત કરવા માટે ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા કરવામાં આવેલી વિવેકબુદ્ધિને ઉલટાવી દેવામાં આવી હતી.

(12.3.) કે. સી. સરીન વિરુદ્ધ સી. બી. આઈ., ચંદીગઢ, [2001] 6 એસ. સી. સી. 584 માં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે સજાના આદેશ સિવાય દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સ્થગિત કરવાની સત્તા સંહિતાની કલમ 389 (1) થી અલગ નથી, તેમ છતાં તેની કવાયત ખૂબ જ અપવાદરૂપ કેસો સુધી મર્યાદિત હોવી જોઈએ. વધુમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે માત્ર એટલા માટે કે દોષિત વ્યક્તિ તેની દોષિતતાને પડકારવા માટે અપીલ કરે છે, કોર્ટે દોષિત ઠેરવવાની કાર્યવાહીને સ્થગિત ન કરવી જોઈએ અને અદાલતની ફરજ છે કે તે આવા દોષિત ઠેરવવાને સ્થગિત રાખવાની અસરો સહિત તમામ પાસાઓ પર ધ્યાન આપે. ખંડપીઠે એ પણ નોંધ્યું હતું કે ભ્રષ્ટાચારની દુષ્ટતા એક રાક્ષસી પરિમાણ પર પહોંચી ગઈ છે. દોષિત ઠેરવવાના આદેશની મંજૂરી માટે અપીલકર્તાની વિનંતીને નકારી કાઢતી વખતે, ખંડપીઠે અવલોકન કર્યું હતું કે જ્યારે જાહેર સેવક

સામે ભ્રષ્ટાચારના આરોપમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે, ત્યારે અપીલ અદાલતે અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સસ્પેન્ડ કરવો જોઈએ નહીં, ભલે જેલની સજા સસ્પેન્ડ કરવામાં આવે. ખંડપીઠે વધુમાં અવલોકન કર્યું હતું કે તે એક ઉત્કૃષ્ટ જાહેર નીતિ હશે કે દોષિત જાહેર સેવકને અપીલ અથવા પુનરાવર્તનનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી કેદની સજાને સ્થગિત રાખવા છતાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે. આ અવલોકનો ત્યારે પણ સમાન રીતે લાગુ પડશે જ્યારે દોષિત ઠેરવવાના ક્રમ પર રોક લગાવવાની પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે જેથી ચૂંટણી લડવાની અપંગતાને દૂર કરી શકાય, સિવાય કે, પહેલેથી જ નોંધ્યું છે તેમ, ખૂબ જ અપવાદરૂપ અને દુર્લભ કિસ્સામાં.

(12.4.) છેલ્લે, મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિરુદ્ધ ગજાનન અને અન્ય, [2003] 12 એસ. સી. સી. 432 માં આ અદાલતના નિર્ણયનો પણ સંદર્ભ આપી શકાય છે. ઉપરોક્ત કેસમાં, કે. સી. સરીન (ઉપરોક્ત) ના કેસ પર આધાર રાખીને, તે પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું હતું કે માત્ર અપવાદરૂપ કેસોમાં, અદાલતે દોષિત ઠેરવવાના સ્ટેની શક્તિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. ઉપરોક્ત કેસમાં ઉચ્ચ અદાલતે કોઈ અપવાદરૂપ હકીકત તરફ ધ્યાન દોર્યું ન હતું અથવા આવી દોષિતતાને સ્થગિત રાખવાની અસરની તપાસ કરી ન હતી, તેથી દોષિત ઠેરવવાના ઉચ્ચ અદાલતના આદેશને રદ કરવામાં આવ્યો હતો. ભારત સરકાર વિરુદ્ધ અતાર સિંહ, [2003] 12 એસ. સી. સી. 434 ના ટાંકવામાં આવેલા કેસમાં નોંધવામાં

આવ્યું હતું કે ઉચ્ચ અદાલતે દોષિત ઠેરવવાને સ્થગિત કરીને ચાંત્રીકૃત રીતે આદેશ પસાર કર્યો હતો અને ઉચ્ચ અદાલતે દોષિત ઠેરવવાને સ્થગિત કરતો આવો આદેશ પસાર કરીને વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ ન કરવો જોઈએ.

(12.5.) આ તમામ નિર્ણયો, દોષિત ઠેરવવાની સત્તાને માન્યતા આપતા, ચેતવણી આપી છે અને સ્પષ્ટતા કરી છે કે આવી શક્તિનો ઉપયોગ માત્ર અસાધારણ સંજોગોમાં જ થવો જોઈએ જ્યાં દોષિત ઠેરવવામાં નિષ્ફળતા, અન્યાય અને અપરિવર્તનીય પરિણામો તરફ દોરી જશે.

(13) વર્તમાન કેસ પર પાછા ફરીએ તો, અમને 26 મી માર્ચ, 2004 ના રોજ દોષિત ઠેરવવાના સ્ટેના આદેશની માન્યતા નક્કી કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું નથી.જે બાબતની નોંધ લેવાની જરૂર છે તે એ છે કે નામાંકન અને ચૂંટણીની તારીખો પર, દોષિત ઠેરવવાના ઉપરોક્ત આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલકર્તાને ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવ્યો ન હતો.પછીથી અપીલમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો કે કેમ અથવા આ બાબતને આ અદાલત સમક્ષ વધુ પડકારવામાં આવી છે કે કેમ તે પ્રશ્ન મુદ્દાના મુદ્દાને નક્કી કરવા માટે સુસંગત નથી.

(14) ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલકર્તાને નામાંકનની તારીખે ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને તેમનું નામાંકન અયોગ્ય રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું તેવા હાઈકોર્ટના નિર્ણયને સમર્થન આપી શકાય નહીં.પરિણામે, અમે નાગરિક અપીલને મંજૂરી આપીએ છીએ અને હાઈકોર્ટના વિવાદિત ચુકાદાને રદ કરીએ છીએ અને ચૂંટણી અરજીને ફગાવીએ છીએ.ચૂંટણી અરજદાર-પ્રતિવાદી નંબર 1 આ અપીલમાં હાજર થયો ન હોવાથી અને તે જ ચૂંટણીમાં અન્ય સ્પર્ધક માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા અમને મદદ કરવામાં આવી હોવાથી, અમે પક્ષોને તેમનો પોતાનો ખર્ચ ઉઠાવવા માટે છોડીએ છીએ.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.